

УДК 332.2:332.3

Л. А. Гунько,
к. е. н., доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9454-744X>

DOI: 10.32702/2306-6792.2023.17.48

СТАН ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ В УКРАЇНІ

L. Hunko,
PhD in Economics, Associate Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

STATE OF INSTITUTIONAL ENSURING THE DEVELOPMENT OF LAND PLANNING IN UKRAINE

З'ясовано, що на незадовільний стан інституційного забезпечення землепорядкування в Україні впливає не тільки недосконале законодавче забезпечення але і стан стандартизації у галузі. Так, оцінка існуючого інституційного забезпечення законодавчо-нормативними актами системи землепорядкування складає 46% і є незадовільною. Так, стан інституціонального забезпечення формування земельної політики у сфері землепорядкування можна вважати як недостатньо задовільний, оскільки складає 58%. Стан інституціонального забезпечення організації та регулювання землеустрою теж можна вважати як недостатньо задовільний, оскільки складає 46%. Значно гірша ситуація щодо проведення землеустрою на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівні, яке можна вважати незадовільним, оскільки складає відповідно 40% та 38%. В той же час, інституційне середовище реалізації положень закону України "Про землеустрій" в частині розроблення державних і галузевих стандартів, норм і правил характеризується на рівні 7 відсотків, що вказує на практичну їх відсутність.

It is substantiated that land management as an institutional basis is designed to regulate the functioning of land use as a complex multifaceted system. On the one hand, land planning takes into account the effect of basic ecological laws, natural conditions, and also affects the state and development of certain land properties. On the other hand, it takes into account the effect of economic laws and natural conditions, land planning decisions at the same time affect the state of land use and protection as a means of production and the condition of production functioning. In addition, the actions of the main laws of the development of society, social living conditions of the population, and the impact of land planning measures on their change are taken into account.

It has been found that the state of unsatisfactory institutional provision of land planning in Ukraine is influenced not only by imperfect legislative provision, but also by the state of standardization in the industry. Thus, the assessment of the existing institutional support by legislative and regulatory acts of the land planning system is 46% and is unsatisfactory. Thus, the state of institutional support for the formation of land policy in the field of land planning is assessed by experts as insufficiently satisfactory and amounts to 58%. The state of institutional support for the organization and regulation of land organization is also assessed by experts as insufficiently satisfactory and amounts to 46%. The situation is much worse with regard to land organization at the national, regional and local levels, which is assessed as unsatisfactory and amounts to 40% and 38%, respectively.

At the same time, such components of the land organization system as the powers of local self-government bodies, the obligation of land organization, the organization and planning of land organization, norms and rules in the field of land management, soil, geobotanical and other surveys of land during the implementation of land organization, soil grading during the implementation of land organization, technical and technological support land management, provision of consulting services on land organization issues, land management schemes and technical and economic substantiation of the use and protection of land of administrative territorial units, territories of territorial communities, comprehensive plan of spatial development of the territory of a territorial community, general plan of a settlement, detailed plan of the territory, land organization projects regarding the

organization and establishing the boundaries of the territories of the nature reserve fund and other nature conservation purposes, recreational, recreational, historical and cultural, forestry purposes, water fund lands and water protection zones, restrictions on the use of lands and their regime-forming objects, taking into account public interests in the implementation of land organization, land organization projects regarding the regulation of the territory for urban planning needs and land organization projects regarding the regulation of the territory of settlements are evaluated as unsatisfactory. At the same time, the institutional environment for the implementation of the provisions of the Law of Ukraine "On Land Organization" in terms of the development of state and industry standards, norms and rules is characterized at the level of 7 percent, which indicates their practical absence.

Ключові слова: землевпорядкування, інституційне забезпечення, землекористування, стандартизація, проект землеустрою.

Key words: land planning, institutional provision, land use, standardization, land organization projects.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У новій системі державного управління особливо землями сільськогосподарського призначення землеустрій має ставати однією з основних його інституційних засад. Для відновлення природно-ресурсного потенціалу земельних ресурсів необхідно у процесі землеустрою забезпечити її функціонування як природно-біологічної системи. У зв'язку з цим збільшується роль землеустрою у формуванні сталого землекористування, а його екологізація стає нагальною проблемою сучасного періоду. Інституціональний підхід зайняв вагоме місце у розвитку економічної науки. Напрацьована економістами інституціональна теорія є визнаною у світовому науковому середовищі і застосовується практикою. Початкові дослідження за інституціональними спрямуваннями є і в науковців-землевпорядників. Але до цього часу не було сформовано відповідні парадигми, що дозволяли би говорити про нову — інституціональну теорію землевпорядкування.

Вперше в Україні про базовість саме оновленого теоретичного обґрунтування реформування вітчизняної системи землевпорядкування заявлено у 2008 році в Концепції вдосконалення земельних відносин в Україні [1]. Ця Концепція передбачала завдання із наукового забезпечення щодо розробки нової, ефективної для національних потреб, теорії в галузі земельних відносин та землевпорядкування.

Адже було з'ясовано, що головною причиною слабкої результативності земельної реформи залишається відношення до економічних відносин власності на землю, системи землевпорядкування в цілому, та зокрема доземельних відносин, землеустрою і земельного кадастру як до виключно обмежено-стандартного, техніко-інформаційного процесу управління, а не як до більшого, впливового на економіку окремого явища, ефективність якого у першу чергу залежить від соціокультурних психотипів політиків, економістів та землевпорядників, рівня їх здатності до самоорганізації й впливу на виконання і формування "правил гри".

Про необхідність посилення інституціалізації системи землевпорядкування наголошують такі вчені як А.М. Третяк, В.М. Третяк і інші у працях "Тренд інституціональної теорії розвитку землеустрою та землевпорядкування", "Інституціалізація розвитку системи землеустрою та землевпорядкування", "Розвиток системи землевпорядкування на засадах новітньої інституціонально-поведінкової те" [2, 3]. Отже, дослідження проблем інституціонального забезпечення системи землевпорядкування є досить актуальним.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою статті є дослідження проблем інституційного забезпечення розвитку землевпорядкування в Україні.

Таблиця 1. Оцінка існуючого інституціонального забезпечення системи землевпорядкування

№ п/п	Назва складових системи землевпорядкування	Оцінка в %*
1.	Земельна політика у сфері землевпорядкування щодо:	58
1.1.	Повноважень ВРУ	75
1.2.	Повноважень органів виконавчої влади	65
1.3.	Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері землеустрою	55
1.4.	Повноважень органів місцевого самоврядування	35
2.	Організація і регулювання землеустрою щодо:	46
2.1.	Обов'язковість землеустрою	25
2.2.	Організація і планування землеустрою	30
2.3.	Норми і правила у сфері землеустрою	35
2.4.	Документація із землеустрою	45
2.5.	Регулювання діяльності замовників і розробників документації із землеустрою	50
2.6.	Права та обов'язки замовників і розробників документації із землеустрою	45
2.7.	Загальні вимоги до змісту документації із землеустрою	40
2.8.	Погодження і затвердження документації із землеустрою	55
2.9.	Порядок внесення змін до документації із землеустрою	50
2.10.	Державний фонд документації із землеустрою та оцінки земель	55
2.11.	Порядок користування Державним фондом документації із землеустрою та оцінки земель	45
2.12.	Інвентаризація земель при здійсненні землеустрою	65
2.13.	грунтові, геоботанічні та інші обстеження земель при здійсненні землеустрою	35
2.14.	Бонітування ґрунтів при здійсненні землеустрою	15
2.15.	Земельно-оціночні роботи при здійсненні землеустрою	50
2.16.	Природно-сільськогосподарське районування земель при здійсненні землеустрою	75
2.17.	Технічне та технологічне забезпечення землеустрою	35
2.18.	Надання консалтингових послуг з питань землеустрою	15
3.	Проведення землеустрою на загальнодержавному та регіональному рівнях	40
3.1.	Схеми землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, територій територіальних громад	40
3.2.	Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади, генеральний план населеного пункту, детальний план території	15
3.3.	Проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць	60
3.4.	Проекти землеустрою щодо встановлення меж територій територіальних громад	55
3.5.	Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів	40
3.6.	Враховування громадських інтересів при здійсненні землеустрою	30
4.	Землеустрій на місцевому рівні	38
	Проекти землеустрою щодо приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій	45
	Проекти землеустрою щодо відведення земельних ділянок	50
	Проекти землеустрою щодо впорядкування території для містобудівних потреб	15
	Проекти землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь	45
	Проекти землеустрою щодо впорядкування території населених пунктів	15
	Робочі проекти землеустрою	55
В середньому		46

Примітка: * критерії оцінки: задовільний — від 71—100 %; недостатньо задовільний — від 41—70 %; незадовільний — від 11—40%; практично відсутній — від 0 до 10%.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Землевпорядкування як інституційна основа за своїм задумом покликана регулювати функціонування землекористування як складної багатогранної системи. З одного боку, землевпорядкування враховує дію основних екологічних законів, природних умов, а також впливає на стан і розвиток окремих властивостей землі. З іншого боку, воно враховує дію економічних законів та природних умов, землевпорядні рішення при цьому впливають на стан використання і

охорони землі як засібу виробництва та умову функціонування виробництва. Крім того, враховуються дії основних законів розвитку суспільства, соціальні умови життя населення, вплив землевпорядних заходів на їхню зміну.

Землевпорядкування — це механізм екологізації та капіталізації землекористування, оскільки за його допомогою можна забезпечити вирішення наступних завдань:

— формування та вдосконалення екологічно і економічно стійкої системи землеволодіння та землекористування;

Рис. 1. Логічно-змістовна схема ключових завдань стандартизації у сфері землепорядкування та землекористування

— забезпечення інформаційної спадкоємності та достовірності прийнятих — землепорядних рішень за рахунок стабільності та етапності розробки і освоєння землепорядних заходів;

— вибір та обґрунтування пріоритетних напрямків у формуванні та покращенні антропогенних ландшафтів, а також у природоохоронному облаштуванні їх території;

— збереження природних ландшафтів, відновлення та підвищення родючості ґрунтів — шляхом консервації деградованих та рекультивації порушених земель, землеустрою малопродуктивних угідь, захисту земель від негативних процесів;

— забезпечення відповідності антропогенних навантажень на землепорядковані території — структурі і характеристикам ландшафтів, їх екологічній стійкості до зовнішніх впливів. Інтенсивність землекористування має бути збалансованою з інтенсивністю відновлювальних природних процесів.

В цьому зв'язку, проведена оцінка існуючого інституціонального забезпечення системи управління земельними ресурсами та землекористування за методикою Світового банку [4]

(табл. 1).

Як показує аналіз даних табл. 1 існуюче інституційне забезпечення системи землепорядкування є незадовільним і складає 46%. Так, стан інституціонального забезпечення формування земельної політики у сфері землепорядкування можна оцінити як недостатньо задовільний, оскільки складає 58%. Стан інституціонального забезпечення організації та регулювання землеустрою теж можна оцінити як недостатньо задовільний і складає 46%. Значно гірша ситуація щодо проведення землеустрою на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівні, яке можна оцінити як незадовільне і складає відповідно 40% та 38%.

Разом з тим, такі складові системи землепорядкування як повноваження органів місцевого самоврядування, обов'язковість землеустрою, організація і планування землеустрою, норми і правила у сфері землеустрою, ґрунтові, геоботанічні та інші обстеження земель при здійсненні землеустрою, бонітування ґрунтів при здійсненні землеустрою, технічне та технологічне забезпечення землеустрою, надання консалтингових послуг з питань землеустрою, схеми землеустрою і техніко-економічні об-

грунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, територій територіальних громад, комплексний план просторового розвитку території територіальної громади, генеральний план населеного пункту, детальний план території, проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісгосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів, врахування громадських інтересів при здійсненні землеустрою, проекти землеустрою щодо впорядкування території для містобудівних потреб та проекти землеустрою щодо впорядкування території населених пунктів не можна вважати як задовільне.

У складних кризових умовах землегосподарування надзвичайної актуальності набуває проблематика зміни клімату, забезпечення продовольчої та екологічної безпеки країни, актуальним напрямом якої є організація використання та охорони земель і інших природних ресурсів, котрі повинні чітко відповідати вимогам безпеки життєдіяльності людей. Для задоволення вищенаведених потреб саме стандартизація виступає важливим інструментом управління сталим (збалансованим) землекористуванням і безпекою людей, послуг та виконуваних землепорядних робіт, які в взаємодії мають на меті впливати на процеси регулювання земельних відносин та раціоналізації землекористування, а також виступають важливою умовою його сталого розвитку. За умов науково-технічного прогресу стандартизація землепорядкування і землекористування виступає дійсно унікальною сферою екологізації землекористування [5]. Стандартизація генерує в собі наукові, технічні, господарські, економічні, юридичні, естетичні та політичні аспекти. В більшості розвинених країнах світу рівень покращення екологізації землекористування перебувають у тісному взаємозв'язку із широким застосуванням стандартизації.

Ключові аспекти стандартизації в Україні регулюються Законом України "Про стандартизацію" від 05.06.2014 р. № 1315, VII [6]. Мета стандартизації в Україні полягає у забезпеченні безпеки для життя і здоров'я людини, тварин, рослин, а також охорони навколишнього середовища, створення умов для раціонального використання земельних та інших природних ресурсів і відповідності об'єктів стандартизації своєму призначенню. Ключові завдання стан-

дартизації представлені в логічно-змістовній схемі (рис. 1).

За дослідженнями І.П. Студенька, Ю.М. Ажнюк, І.М. Чучки "стандартизація — це важлива ланка в системі управління рівнем якості продукції — від наукових розробок до експлуатації та утилізації виробів: стандартизація поєднує науку, техніку і виробництво; сприяє забезпеченню єдиної технічної політики в різних галузях народного господарства [7]. Таким чином, стандартизація у сфері землепорядкування та землекористування є важливою складовою інституціоналізації системи землепорядкування.

Так, згідно статей 23 і 24 закону України "Про землеустрій" [8] нормативно-правові акти з питань здійснення землеустрою встановлюють порядок організації, норми і правила виконання робіт із землеустрою, їх склад і зміст. Нормативно-правові акти з питань здійснення землеустрою є обов'язковими до виконання всіма суб'єктами землеустрою. Норми і правила у сфері землеустрою встановлюють комплекс якісних та кількісних показників, параметрів, що регламентують розробку і реалізацію документації із землеустрою з урахуванням екологічних, економічних, соціальних, природно-кліматичних та інших умов.

Одночасно згідно статті 28 Закону України "Про охорону земель" [9] нормування в галузі охорони земель полягають у забезпеченні екологічної та санітарно-гігієнічної безпеки громадян шляхом визначення вимог щодо якості земель, родючості ґрунтів і допустимого антропогенного навантаження та господарського освоєння земель. До нормативних документів в галузі охорони земель належать:

- терміни, поняття класифікації;
- методи, методики і засоби визначення складу та властивостей земель;
- вимоги до збирання, обліку, обробки, збереження, аналізу інформації про якість земель, прогнозування зміни родючості ґрунтів;
- вимоги щодо раціонального використання та охорони земель;
- технічні умови щодо процесів та послуг у сфері охорони земель;
- метрологічні норми, правила, вимоги до організації робіт;
- інші нормативні документи із стандартизації у галузі охорони земель.

Змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019 р. термін стандартизації виключено із назви статей та їх змісту. Станом на 2022 р. ці статті звучать [9]: нормування в галузі охорони земель полягають у забезпеченні екологічної та санітарно-

Таблиця 2. Інституційний аналіз стандартизації у сфері землевпорядкування в Україні

№ п/п	Потреби в стандартах, нормах і правилах згідно положень законів	Наявність розроблених і затверджених стандартів, норм і правил
<i>Згідно закону України «Про землеустрій»</i>		
1	Правила розроблення нормативних документів, побудови, викладення, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів	СОУ ДКЗР 00032632-01:2009. Правила розроблення нормативних документів, побудови, викладення, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів
2	Землеустрій. Основні терміни та їх визначення	Відсутній
3	Землеустрій. Система стандартизації та нормування в землеустрої. Основні положення.	Відсутній
4	Землеустрій. Регулювання та управління у сфері землеустрою	Відсутній
5	Землеустрій. Організація і планування землеустрою	Відсутній
6	Землеустрій. Порядок встановлення та зміни меж об'єктів землеустрою	Відсутній
7	Землеустрій. Правила розроблення. Схеми землеустрою щодо обґрунтування використання та охорони земель адміністративних областей	Відсутній
8	Землеустрій. Правила розроблення. Схеми землеустрою щодо обґрунтування використання та охорони земель адміністративних районів	Відсутній
9	Землеустрій. Правила розроблення. Техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць	Відсутній
10	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць (крім населених пунктів)	Відсутній
12	Землеустрій. Проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж населених пунктів (крім великих міст)	Відсутній
13	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж великих міст	Відсутній
14	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду	Відсутній
15	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій іншого природоохоронного призначення	Відсутній
16	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій оздоровчого призначення	Відсутній
17	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій рекреаційного призначення	Відсутній
18	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій історико-культурного призначення	СОУ ДКЗР 00032632-004:2009. Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій історико-культурного призначення (<i>потребує оновлення</i>)
19	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій земель водного фонду	Відсутній
20	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій водоохоронних зон та прибережних смуг	СОУ ДКЗР 00032632-005:2009. Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо створення водоохоронних зон (<i>потребує оновлення</i>)
21	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів	Відсутній
22	Землеустрій. Землевпорядний процес. Ініціювання, погодження та затвердження проєктів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів;	Відсутній
23	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій	Відсутній
24	Землеустрій. Землевпорядний процес. Ініціювання, погодження та затвердження проєктів землеустрою щодо приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій	Відсутній
25	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо відведення земельних ділянок (крім великих міст)	Відсутній
26	Землеустрій. Землевпорядний процес. Ініціювання, погодження та затвердження проєктів землеустрою щодо відведення земельних ділянок (крім великих міст)	Відсутній
27	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо відведення земельних ділянок у великих містах	Відсутній
28	Землеустрій. Землевпорядний процес. Ініціювання, погодження та затвердження проєктів землеустрою щодо відведення земельних ділянок у великих містах	Відсутній

Продовження таблиці 2.

№ п/п	Потреби в стандартах, нормах і правилах згідно положень законів	Наявність розроблених і затверджених стандартів, норм і правил
29	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо впорядкування території для містобудівних потреб	Відсутній
30	Землеустрій. Землевпорядний процес. Ініціювання, погодження та затвердження проектів землеустрою щодо впорядкування території для містобудівних потреб	Відсутній
31	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь	Відсутній
32	Землеустрій. Землевпорядний процес. Ініціювання, погодження та затвердження проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь	Відсутній
33	Землеустрій. Правила розроблення. Проекти землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв)	Відсутній
34	Землеустрій. Землевпорядний процес. Ініціювання, погодження та затвердження проектів землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв)	Відсутній
35	Землеустрій. Правила розроблення. Технічна документація із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості)	Відсутній
36	Землеустрій. Землевпорядний процес. Ініціювання, погодження та затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості)	Відсутній
37	Землеустрій. Правила розроблення. Технічна документація із землеустрою щодо встановлення меж частини земельної ділянки, на яку поширюються права суборенди, сервітуту	Відсутній
38	Землеустрій. Землевпорядний процес. Ініціювання, погодження та затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж частини земельної ділянки, на яку поширюються права суборенди, сервітуту	Відсутній
39	Землеустрій. Правила розроблення. Технічна документація із землеустрою щодо поділу та об'єднання земельних ділянок	Відсутній
40	Землеустрій. Землевпорядний процес. Ініціювання, погодження та затвердження технічної документації із землеустрою щодо поділу та об'єднання земельних ділянок	Відсутній
41	Землеустрій. Правила розроблення. Технічна документація із землеустрою щодо інвентаризації земель	Відсутній
42	Землеустрій. Землевпорядний процес. Ініціювання, погодження та затвердження технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель	Відсутній
43	Землеустрій. Правила розроблення. Технічна документація із землеустрою щодо резервування цінних для заповідання територій та об'єктів	Відсутній
44	Землеустрій. Землевпорядний процес. Ініціювання, погодження та затвердження технічної документації із землеустрою щодо резервування цінних для заповідання територій та об'єктів	Відсутній
45	Землеустрій. Землевпорядний процес. Оформлення та подача документації із землеустрою в електронній формі розробником до Державного фонду документації із землеустрою та оцінки земель	Відсутній

гігієнічної безпеки громадян шляхом визначення вимог щодо якості земель, родючості ґрунтів і допустимого антропогенного навантаження та господарського освоєння земель. У галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів встановлюються такі нормативи:

- гранично допустимого забруднення ґрунтів;
- якісного стану ґрунтів;
- оптимального співвідношення земельних угідь;
- показників деградації земель та ґрунтів.

Таким чином, бачимо, що із Закону України "Про охорону земель" виключено питання стандартизації як вимоги щодо раціонального використання та охорони земель та вимоги до збирання, обліку, обробки, збереження, аналі-

зу інформації про якість земель, прогнозування зміни родючості ґрунтів.

Про ситуацію із станом стандартизації у сфері землевпорядкування, охорони земель та землекористування можна робити висновки, аналізуючи інформацію табл. 2 та 3.

Як показують дані табл. 2 і 3 з часу дії (2003 р.) законів України "Про землеустрій" та "Про охорону земель" стандартизація та нормування у сфері землеустрою і охорони земель по суті не здійснювалися. Відповідно функція державного управління земельними ресурсами і землекористуванням, яка полягає у прийнятті та забезпеченні використання суб'єктами земельних відносин вимог щодо якості земель, родючості ґрунтів і допустимого антропогенного навантаження та господарського освоєння земель, не реалізовувалась.

Таблиця 3. Інституційний аналіз стандартизації у сфері охорони земель в Україні

№ п/п	Потреби в стандартах, нормах і правилах згідно положень законів	Наявність розроблених і затверджених стандартів, норм і правил
<i>Згідно закону України «Про охорону земель»</i>		
1	Охорона земель. Основні терміни та їх визначення	Відсутній
2	Охорона земель. Сільськогосподарські ландшафти. Загальні вимоги	Відсутній
3	Охорона земель. Сільськогосподарські ландшафти. Оцінка процесів деградації	Відсутній
4	Охорона земель. Сільськогосподарські ландшафти. Оцінка процесів опустелювання	Відсутній
5	Охорона ґрунтів. Землі. Класифікація малопритатних угідь для землеробства.	Відсутній
6	Охорона ґрунтів. Рекультивація земель. Загальні вимоги до рекультивації земель та землювання	Відсутній
7	Охорона ґрунтів. Порядок використання техногенно-забруднених земель	Відсутній
8	Охорона ґрунтів. Порядок консервації земель.	Відсутній
9	Охорона ґрунтів. Визначення номенклатури еколого-генетичного статусу ґрунту за кількісними показниками його властивостей.	Відсутній
10	Охорона земель. Нормативи гранично допустимого забруднення ґрунтів.	Відсутній
11	Охорона земель. Нормативи якісного стану ґрунтів	Відсутній
12	Охорона земель. Нормативи оптимального співвідношення земельних угідь	Відсутній
13	Охорона земель. Нормативи показників деградації земель та ґрунтів	Відсутній
14	Охорона земель. Вимоги охорони земель при здійсненні господарської діяльності на землях сільськогосподарського призначення	Відсутній
15	Охорона земель. Основні вимоги до охорони родючості ґрунтів	Відсутній
16	Охорона земель. Вимоги охорони земель при здійсненні меліорації	Відсутній
17	Охорона земель. Вимоги охорони земель при застосуванні пестицидів і агрохімікатів	Відсутній
18	Охорона земель. Вимоги охорони земель при веденні лісового господарства	Відсутній
19	Охорона земель. Вимоги охорони земель при веденні водного господарства	Відсутній
20	Охорона земель. Особливості охорони земель водного фонду, наданих для рибогосподарських цілей	Відсутній
21	Охорона земель. Вимоги охорони земель при спорудженні та експлуатації лінійних інженерних споруд	Відсутній
22	Охорона земель. Вимоги охорони земель і ґрунтів від забруднення небезпечними речовинами	Відсутній
23	Охорона земель. Вимоги охорони земель і ґрунтів від забруднення відходами	Відсутній
24	Охорона земель. Вимоги охорони земель від ерозії та зсувів	Відсутній
25	Охорона земель. Вимоги охорони земель у процесі містобудівної діяльності	Відсутній
26	Охорона земель. Вимоги охорони земель при застосуванні нових технічних засобів і технологій	Відсутній
27	Охорона земель. Порядок охорони земель оздоровчого призначення	Відсутній
28	Охорона земель. Порядок охорони земель рекреаційного призначення	Відсутній
29	Охорона земель. Порядок охорони земель історико-культурного призначення	Відсутній
30	Охорона земель. Порядок охорони земель природно-заповідного призначення	Відсутній
31	Охорона земель. Порядок охорони земель іншого природоохоронного призначення	Відсутній
32	Охорона земель. Методи, методики і засоби визначення складу та властивостей земель	Відсутній
33	Охорона земель. Вимоги до збирання, обліку, обробки, збереження, аналізу інформації про якість земель	Відсутній
34	Охорона земель. Технічні умови щодо процесів та послуг у сфері охорони земель	Відсутній
35	Охорона земель. Нормативи раціонального використання та охорони земель і т.д.	Відсутній

ВИСНОВКИ

На стан незадовільного інституційного забезпечення землевпорядкування в Україні впливає недосконале законодавче забезпечення. Так, оцінка існуючого інституційного забезпечення законодавчо-нормативними актами системи землевпорядкування складає 46% і є незадовільною. Так, стан інституціонального забезпечення формування земельної політики у сфері землевпорядкування можна вважати як недостатньо задовільний, оскільки складає 58%. Стан інституціонального забезпечення організації та регулювання землеустрою можна вважати теж як недостатньо задовільний, оскільки складає 46%. Знач-

но гірша ситуація щодо проведення землеустрою на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівні, яке можна вважати як незадовільне і складає відповідно 40% та 38%. В той же час, інституційне середовище реалізації положень закону України "Про землеустрій" в частині розроблення державних і галузевих стандартів, норм і правил характеризується на рівні 7 відсотків, що вказує на практичну їх відсутність.

Література:

1. Третяк А.М. Концепція вдосконалення земельних відносин в Україні// Землевпорядний вісник. — 2006. — № 3. — С. 27—30.

2. Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М., Капінос Н. О. Тренд інституціональної теорії розвитку землеустрою та землевпорядкування. // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. — № 1. — 2021. — С. 12—18.

3. Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М., Капінос Н. О. Інституціалізація розвитку системи землеустрою та землевпорядкування. Економіка та держава. № 4. 2021. С. 37—42.

4. USAID. United States Agency for International Development Project (USAID). Management evaluation module. Kyiv, Ukraine. 2012.

5. Гунько Л. А. Проблеми нормування вимог до якості документації із землеустрою в Україні / Л. А. Гунько, І. Г. Колганова // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. — 2018. — № 15. — С. 301—307.

6. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 № 1315, VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text> (дата звернення: 18.03.2022).

7. Студеняк І.П. Ажнюк Ю.М., Чучка І.М. Основи стандартизації та сертифікації товарів і послуг. Опорний конспект. Київ: Кондор, 2007. 152 с., с. 52.

8. Закон України "Про землеустрій". Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>

9. Закон України "Про охорону земель". Електронний ресурс: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/962-15/print1476586411943513>. (Дата звернення: 28.01.2021).

References:

1. Tretiak, A.M. (2006), "Concept of improvement of land relations in Ukraine", Zemlevporiadnyj visnyk, vol. 3, pp. 27—30.

2. Tretiak A. M., Tretiak V. M., Priadka T. M. and Kapinos N. O. (2021), "The institutional theory trend of land organization and land planning development", Zemleustriy, kadastr i monitorynh zemel, vol. 1, pp. 12—18.

3. Tretiak, A., Tretiak, V., Priadka, T. and Kapinos, N. (2021), "Institutionalization of land organization and land planning development", Ekonomika ta derzhava, vol. 4, pp. 37—42.

4. USAID (2012), Management evaluation module, United States Agency for International Development Project (USAID), Kyiv, Ukraine.

5. Hun'ko, L. A. and Kolhanova, I. H. (2018), "Problems of standardizing requirements for the quality of land management documentation in Ukraine", Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia, vol. 15, pp. 301—307.

6. Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine "On Standardization", available at:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text> (Accessed 25 Aug 2023).

7. Studeniak, I.P. Azhniuk, Yu.M. and Chuchka, I.M. (2007), Osnovy standartyzatsii ta serifikatsii tovariv i posluh [Basics of standardization and certification of goods and services], Kondor, Kyiv, Ukraine.

8. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "On Land Management", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text> (Accessed 25 Aug 2023).

9. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "On Land Protection", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/962-15/print1476586411943513> (Accessed 25 Aug 2023).

Стаття надійшла до редакції 17.08.2023 р.

**ІНВЕСТИЦІЇ.
ПРАКТИКА
ТА ДОСВІД**

<https://nayka.com.ua>

Виходить 24 рази на рік

Передплатний індекс: 23892

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України
№ 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292